

УДК 336.76

А.І. Запоточний, магістр. Київ. нац. ун-т ім.
Т.Шевченко,

ОСОБЛИВОСТІ Ф'ЮЧЕРСНОГО КОНТРАКТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СТРОКОВОГО РИНКУ

А. І. Запоточний. Особливості ф'ючерсного контракту як інструменту строкового ринку. В статті охарактеризовано основні особливості ф'ючерсного контракту як інструменту строкового ринку. Визначено цільове призначення ф'ючерсного контракту.

Ключеві слова: ф'ючерсний контракт, строковий ринок, фондова біржа.

А. И. Запоточный. Особенности фьючерсного контракта как инструмента срочного рынка. В статье охарактеризованы основные особенности фьючерсного контракта как инструмента срочного рынка. Определено целевое назначение фьючерсного контракта.

Ключевые слова: фьючерсный контракт, срочный рынок, фондовая биржа.

A. I. Zapotochny. Features of the futures contract as a tool for the derivatives market. The article describes the main features of a futures contract as a tool for the derivatives market. The purpose of the futures contract is determined.

Keywords: futures contract, derivatives market, stock exchange.

Вступ. Строковий ринок — це ринок, на якому відбувається укладення строкових контрактів, реалізація яких проводиться після закінчення певного терміну.

Одним із інструментів строкового ринку є ф'ючерсний контракт. Ф'ючерсний контракт — це стандартний контракт на товарних і фондових біржах, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, кошти або інші активи у визначений час та на визначених біржею умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на момент укладення угоди. При цьому будь-яка сторона має право відмовитися від його виконання винятково за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Покупець має право продати такий контракт протягом строку його дії іншим особам без погодження умов такого продажу з продавцем контракту.

Предметом ф'ючерсного контракту може бути іноземна валюта, депозитні сертифікати, акції, облігації, векселі, довгострокові казначейські зобов'язання, фондові індекси, товари.

Постановка задачі. Передбачається охарактеризувати основні особливості ф'ючерсного контракту як інструменту строкового ринку. Проаналізувати процес укладання контракту. Визначити цільове призначення ф'ючерсного контракту.

Результати дослідження. Ф'ючерси належать до короткострокових похідних фінансових інструментів. Строки здійснення ф'ючерсних контрактів на міжнародних біржах — березень, червень, вересень, грудень. Торгівля ф'ючерсами на біржах відбувається щоденно. Котируються контракти також щоденно. Розрахунки за результатами торгового дня проводяться кліринговою палатою щоденно після закінчення останньої торгової сесії.

Крок ціни на ф'ючерсний контракт — називається тіком (tick). Тік має стандартну вартість у грошовому вираженні для кожного типу ф'ючерсних контрактів. Знаючи, на скільки тіків змінилася ціна ф'ючерсу за день, а також вартість одного тіка, можна обчислити суму прибутків чи збитків, які отримано за відкритою ф'ючерсною позицією [4].

Існує два типи ф'ючерсних контрактів: контракт, що передбачає фізичну поставку активу та контракт, що передбачає грошову поставку;

Але в основному, контракти закінчуються грошовою поставкою. Справа в тому, що ф'ючерсний контракт використовують спекулянти і вони не зацікавлені в тому, щоб отримати конкретний актив, основна їх мета отримати спекулятивний прибуток за рахунок зміни цін на даний актив.

Основні особливості ф'ючерсного контракту:

- Біржовий характер : купується и продається через біржу;
- Стандартизованість: стандартизація ф'ючерсного контракту включає уніфікацію

наступних основних показників: споживча вартість товару, його кількість і ринкові умови обігу, вид товару, розміри партії товару, умови і терміни постачання, форма оплати, санкції за порушення умов контракту, порядок арбітражу та ін;

— Високоліквідність: для ф'ючерсних контрактів існує широкий вторинний ринок, оскільки за своїми умовами вони однакові для всіх інвесторів;

— Можливість, але не обов'язковість реальної поставки (прийняття) базових активів за укладеними угодами: закриття позиції здійснюється шляхом здійснення офсетної угоди (протилежної до відкритої позиції, якщо позиція довга тоді офсетна угода коротка і навпаки) чи поставкою активу.

— Знеособленість контракту: сторонами у ф'ючерсному контракті виступають продавець, покупець і Розрахункова палата біржі. Покупець не шукає продавця а продавець не шукає покупця, вони роблять заявки на покупку/продаж, а Розрахункова палата зводить ці заявки. Це дозволяє продавцю і покупцю діяти незалежно один від одного, тобто ліквідувати свої зобов'язання за раніше оформленим контрактом шляхом закриття позиції.

Учасник, який узяв на себе зобов'язання прийняти базові активи згідно з контрактом, займає довгу позицію (long), тобто купує ф'ючерси. Учасник, який узяв зобов'язання здійснити поставку, займає коротку позицію (short), тобто продає ф'ючерси [2].

При укладенні ф'ючерсного контракту покупець і продавець вносять певні кошти (розмір маржі) на депозит з метою захисту від втрат, якщо одна із сторін відмовиться від виконання контракту

Розмір маржі встановлюється брокером. Ці кошти можуть бути витрачені брокером для покриття своїх втрат у випадку, коли клієнт неправильно спрогнозував рух цін на куплені чи продані ним активи.

Мінімальні умови по розміру маржі по ф'ючерсам встановлюють біржі на яких торгується даний контракт. Зазвичай, розмір маржі становить близько 5 % від ринкової вартості ф'ючерсного контракту. Брокерські компанії самі встановлюють для своїх клієнтів розмір маржі.

Маржа буває: початкова маржа (initial margin) або звичайна маржа (original margin) і підтримуюча маржа (maintenance margin).

Initial margin — це сума, яку інвестор повинен внести на рахунок брокерської компанії за кожний куплений чи проданий контракт.

Maintenance margin — мінімальна сума, що необхідна для підтримки маржинального рахунку.

Кожен день, якщо у інвестора відкрита позиція, то до цієї суми додається накопичений прибуток або віднімаються накопичені втрати. Якщо в результаті втрат залишок на маржинальному рахунку інвестора знизився нижче рівня maintenance margin, настає ситуація margin call. Тобто брокер що обслуговує клієнта (інвестора) просить поповнити залишок на маржинальному рахунку до рівня initial margin. Якщо інвестор цього не зробить протягом 1...2 днів, брокер може закрити позицію без згоди на це інвестора [3].

Приклад: звичайна маржа (original margin) для покупки чи продажу ф'ючерсного контракту становить 4000 грн, підтримуюча маржа (maintenance margin) становить 3000 грн. При зниженні залишку на маржинальному рахунку нижче 3000 грн., наприклад до 2800 грн. в результаті втрат по відкритим позиціям, клієнт брокера повинен поповнити свій маржинальний рахунок до рівня 4000 грн, тобто внести на свій маржинальний рахунок 1200 грн. На ці дії виділяється 1...2 дні, в залежності від ситуації.

Ф'ючерсні контракти використовують у двох напрямках: з метою отримання спекулятивного прибутку і з метою хеджування ризиків. Спекулянти купують і продають ф'ючерси по декілька разів на день и тим самим беруть на себе ризик втрати коштів в обмін на прибутки від різниці цін. Хеджери навпаки звільняються від ризиків використовуючи ф'ючерси.

Хеджерами називають тих учасників фондового ринку які купують або продають ф'ючерси щоб застрахуватись від зміни ціни на базисний актив. На практиці деякі учасники ринку можуть одночасно бути і хеджерами і торговцями.

Хеджування ф'ючерсами — це процес, у результаті якого мінімізується ціновий ризик шляхом зайняття позиції на ф'ючерсному ринку, яка буде протилежною за напрямком, але дорівнюватиме за сумою балансовій позиції хеджера. Така операція дозволяє компенсувати

збитки, яких було завдано за основною позицією внаслідок несприятливих змін у ціні базових активів, прибутками за ф'ючерсною позицією [1].

Тому результат хеджування буде завжди однаковим, незалежно від напряму зміни ціни базового активу, який є предметом угоди. Операції хеджування дозволяють закріпити ф'ючерсну ціну, яка склалася на момент здійснення операції і за якою згодом буде виконано контракт. Хеджерів цікавить лише кінцевий результат як сума прибутків та збитків за балансовою та ф'ючерсною (позабалансовою) позиціями, а не самостійні доходи чи втрати за ф'ючерсами.

Висновок. Ф'ючерсний контракт — це стандартний контракт на товарних і фондових біржах, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, кошти або інші активи у визначений час та на визначених біржею умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на момент укладення угоди. При цьому будь-яка сторона має право відмовитися від його виконання винятково за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Покупець має право продати такий контракт протягом строку його дії іншим особам без погодження умов такого продажу з продавцем контракту.

Предметом ф'ючерсного контракту може бути іноземна валюта, депозитні сертифікати, акції, облигації, векселі, довгострокові казначейські зобов'язання, фондові індекси, товари.

Існує два типи ф'ючерсних контрактів: контракт, що передбачає фізичну поставку активу та контракт, що передбачає грошову поставку;

Основні особливості ф'ючерсного контракту: біржовий характер, стандартизованість, високоліквідність, можливість, але не обов'язковість реальної поставки (прийняття) базових активів за укладеними угодами, знеособленість контракту.

Ф'ючерсні контракти використовують у двох напрямках: з метою отримання спекулятивного прибутку і з метою хеджування ризиків. Спекулянти купують і продають ф'ючерси по декілька разів на день и тим самим беруть на себе ризик втрати коштів в обмін на прибутки від різниці цін. Хеджери навпаки звільняються від ризиків використовуючи ф'ючерси.

Література

1. Галиц Л. Финансовая инженерия: Инструменты и способы управления финансовым риском : [пер. с англ.] / под ред. А. М. Зубкова. — М.: ТВП, 1998. — 576 с.
2. Ибрагимова Л.Ф. Рынки срочных сделок : [начальный курс] /Л. Ф. Ибрагимова. — М.: "Русская деловая литература", 1999. — 176 с.
3. Лофтон Т. Основы торговли фьючерсами : [пер. с англ.] /Т. Лофтон. — М.: "ИК "Аналитика", 2001. — 280 с.
4. Сидорович В. А. Срочный рынок: Введение в торговлю фьючерсами и опционами /В. А. Сидорович. — М.: "Строительная газета", — 1994. — 127 с.

References

1. Galits L. Finansovaya inzheneriya: Instrumenty i sposoby upravleniya finansovym riskom : [per. s angl.] [Financial Engineering: Tools and Methods of Financial Risk Management: [trans. from English.] / edited by A. M. Zubkov. — Moscow, 1998. — 576 pp.
2. Ibragimova L.F. Rynki srochnykh sdelok : [nachal'nyj kurs] [Markets of Forward Transactions [initial course]] /L. F. Ibragimova. — Moscow, 1999. — 176 pp.
3. Lofton T. Osnovy trgovli fyuchersami [Fundamentals of Futures Trading]: transl. from English /T. Lofton. — Moscow, 2001. — 280 pp.
4. Sidorovich V. A. Srochnyj rynek: Vvedenie v trgovlyu fyuchersami i optSIONAMI [Futures Market: An Introduction to Trading Futures and Options] /V. A. Sidorovich. — Moscow, — 1994. — 127 pp.

Рецензент д-р екон. наук, проф. Одес. нац. політехн. ун-та Захарченко В.І.

Надійшла до редакції 19 листопада 2011 р.